

ARUKA SPETSIALISEERUMISE RIIKLIKUD/ PIIRKONDLIKUD INNOVATSIOONISTRATEEGIAD (RIS3)

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA 2014–2020

Euroopa Liidu Nõukogu kiitis 2013. aasta detsembris ametlikult heaks uued eeskirjad ja õigusaktid, mis kehtivad ELi ühtekuuluvuspoliitika järgmisele investeringule aastateks 2014–2020.

See infoleht on üks mitmest omataolisest ja toob esile uue lähenemise põhielemendid.

Sisukord

Sissejuhatus

Millega on tegu?

Mis on eesmärk?

Mis on õiguslik alus?

Millised on praktilised mõjud?

Mis on erinev võrreldes perioodiga 2007–2013?

Aruka spetsialiseerumise riiklikud/piirkondlikud teadus- ja innovatsioonistrateegiad (RIS3 strateegiad) on integreeritud asukohapõhised majanduslikud muudatused, mis täidavad viite olulist rolli.

- » Suunavad poliitika toetused ja investeeringud riigi/piirkonna tähtsaimatele prioriteetidele, probleemidele ja vajadustele teadmispõhise arengu edendamiseks.
- » Tuginevad iga riigi/piirkonna tugevustele, konkurentsieelistele ja tipptaseme saavutamise potentsiaalile.
- » Toetavad nii tehnoloogilist kui ka praktilist põhinevat innovatsiooni ning stimuleerivad erasektori investeeringuid.
- » Kaasavad sidusrühmi täiel määral ning soodustavad innovatsiooni ja eksperimenteerimist.
- » Põhinevad faktidel ning sisaldavad usaldusväärseid seire- ja hindamissüsteeme.

Millega on tegu?

[↑ Üles](#)

Euroopa 2020. aastal on ELi kasvustrateegia algaval aastakümnel. Soovime, et EL jääks muutuv maailmas arukaks, jätkusuutlikuks ja kaasavaks majandusruumiks. Need kolm sünergilist prioriteeti peaksid aitama ELil ja liikmesriikidel suurendada tööhõivet, tootlikkust ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

Täpsemalt on EL püstitanud 2020. aastaks viis ambitsioonikat eesmärki (tööhõive, **innovatsiooni**, hariduse, sotsiaalse kaasatuse ja kliima/energeetika alal). Kõik liikmesriigid on nendel aladel püstitanud riiklikud eesmärgid. Selle strateegia teostamiseks võetakse ELi ja liikmesriikide tasemel konkreetsed meetmed.

Euroopa riiklikud ja regionaalsed asutused **peavad kavandama ettevõtluse avastusprotsessis arukaid spetsialiseerumisstrateegiaid**, et Euroopa Struktuuri- ja Investeeringufonde **efektiivselt kasutada ning sünergiaid** erinevate ELi, riiklike ja piirkondlike poliitikate ja avalik- ja eraõiguslike investeeringute vahel suurendada.

RIS3 poliitika põhimõte

Innovatsiooni esikohale seadmine kõikides piirkondades

Strateegia “Euroopa 2020” kohustab poliitikuid tähelepanu pöörama sellele, kuidas aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu erinevad aspektid omavahel seotud on. Aruka spetsialiseerumise integreeritud strateegiad võtavad arvesse keerulisi arenguprobleeme, kohandades poliitikat piirkondliku olukorraga.

RIS3 ei toeta teadmispõhiste töökohtade loomist ja majanduskasvu ainult juhtivates teadus- ja innovatsioonikeskustes, vaid ka vähemarenenud piirkondades ja maapiirkondades.

RIS3 on plaanitava ELi ühtekuuluvuspoliitika reformi võtmeosa, mis toetab temaatilist fokuseerimist ning soodustab strateegilist planeerimist ja tulemustele orienteeritust.

Investeeringute koondamine ja sünergiate loomine

RIS3 koondab investeeringud ja sammud majanduse arendamiseks iga piirkonna tugevustele, kasutades selleks ära antud piirkonna majanduslikke võimalusi ja arengutrende, olles suunatud piirkonna majanduskasvu edendamisele.

RIS3 suurendab ELi vahendite mõju, nähtavust ja lisandväärtust. See tagab ELi vahendite kasutamisest tuleneva kasu ka väiksemate eelarvete ja väheste riiklike ressursside korral.

RIS3 tagab Euroopa poliitikate ja rahaliste vahendite tõhusa koostoime, täiendades riiklike ja piirkondlike skeeme ning erasektori investeeringuid.

Innovatsiooniprotsessi edendamine

RIS3 elluviimiseks on vaja teha arukaid strateegilisi valikuid ja faktidel põhinevaid poliitilisi otsuseid. Prioriteetide seadmisel võetakse aluseks alt üles lähenemisega ettevõtluse avastusprotsess, mida toetab strateegiline teave piirkonna varade ⁽¹⁾, probleemide ⁽²⁾, konkurentsieeliste ja tipptaseme saavutamise potentsiaali kohta ⁽³⁾.

RIS3 puhul tuleb ka kindlaks teha, et kohalikud poliitikainstrumendid – nt toetused ja laenud – on koostoimes tõhusaimad üldiste poliitikaeesmärkide saavutamiseks, aitavad ettevõtteid ja suurendavad erasektori investeeringute mahtu.

RIS3 eeldab ka tulemusindikaatorite väljatöötamist ja nende kasutamist poliitikate ja programmide edasiviimiseks, juhtimiseks ja kohandamiseks. Sellega soodustatakse järjepidevat poliitikate hindamist, õppimist ning piirkondadevahelist kogemuse ja heade praktikate jagamist.

Juhtimise parandamine ja sidusrühmade tõhusama kaasatuse tagamine

RIS3 julgustab kõiki sidusrühmi visioone ühendama. See võimaldab siduda väikesed, keskmise suurusega ja suured ettevõtted, soodustab mitmetasandilist juhtimist ning aitab luua kogukonnas loomingu- ja sotsiaalset kapitali.

(1) Kaasa arvatud tööstusstruktuurid, klastrid, ülikoolid, teadusasutused ja -tegevus, tehnoloogia, oskused, inimkapital, keskkond, turule juurdepääs, juhtimissüsteemid ning ühendatus ja seostatus teiste piirkondadega.

(2) Kaasa arvatud vananev rahvastik, ebakõlad tööturul, kaugel asukoht ja keskkonnaaspektid.

(3) Näiteks SWOT, võimalike arenguteanalüüsid ja prognoosid, tehnoloogiate kaardistamine, klasteranalüüs, ettevõtlusalane teave turgude kohta.

RIS3 protsess peab olema interaktiivne, piirkonna vajadustele tuginev ja põhinema konsensusel. Täpne kaasatud organisatsioonide kooslus sõltub piirkonnast, kuid on oluline, et kõik partnerid oleksid täiel määral kaasatud spetsialiseerumisstrateegiate väljatöötamisse, rakendamisse ja seiresse.

Majanduslik põhimõte

Majandusmuudatuste strateegiate väljatöötamine ja rakendamine

Poliitikate kavandamiseks ja elluviimiseks nõuab RIS3 integreeritud ja asukohapõhist lähenemist. Poliitikaid tuleb kohalike oludega kohandada, arvestades, et piirkonnas innovatsiooni ja arengu soodustamiseks on erinevaid viise.

Nendeks on: a) traditsiooniliste sektorite elavdamine suuremat lisandväärtust loovate tegevuste ja uute turunišside kaudu; b) uuendamine uute tehnoloogiate kasutuselevõtu ja levitamise kaudu; c) olemasolevate spetsialiseerimuste tehnoloogiline mitmekesistamine ka nendega seotud valdkondadesse; d) radikaalsele tehnoloogilisele muudatuste ja murranguliste uuenduste abil uute majandustegevuste väljaarendamine; e) uute innovatsioonivormide, nagu avatud ja kasutajapõhine, sotsiaalne ja teenuste innovatsioon, rakendamine.

Reageerimine majanduslikele ja sotsiaalsetele väljakutsetele

Euroopa seisab silmitsi pideva ülemaailmse võitlusega talendi, ideede ja kapitali nimel. Kuid samal ajal sunnib rahaliste vahendite nappus valitsusi sageli küllaltki väheseid ressursse suunama üksikutesse valdkondadesse ja meetmetesse, millel on reaalne potentsiaal jätkusuutlike töökohtade ja majanduskasvu loomiseks.

Enamik piirkondi saavad tõelise konkurentsieelise, kui nad suudavad leida mõne turuniši või võtavad traditsioonilistes majandusharudes laialdaselt kasutusele mõne uue tehnoloogia ja rakendavad oma arukat piirkondlikku potentsiaali.

Aruka spetsialiseerumise strateegiad võivad aidata ka jõuliselt võidelda sotsiaalsete, keskkonna, kliima ja energiaga seotud probleemidega, milleks võivad olla näiteks demograafilised muutused, ressursitõhusus, energiapuudus ja reageerimine kliimamuutustele.

Piirkondade välisinvestoritele nähtavamaks muutmine

Piirkonna suurimale konkurentsipotentsiaalile keskendudes aitab arukas spetsialiseerumine leida sellele piirkonnale koha konkreetsetel globaalsetel turgudel või turunišides ja rahvusvahelises väärtusahelas.

Erasektori investeeringute ligiõmbamiseks ja rahvusvaheliste investorite tähelepanu pälvimiseks on oluline, et piirkonna asjatundlikkusest konkreetsetes teadmistevaldkonnas või turunišis kujundatakse piirkonna kaubamärk ning et selle spetsialiteedi tugevdamiseks pakutakse pidevat integreeritud tuge.

Piirkonnasisese ja -välise koostöö edendamine

Piirkonnasisese koostöö edendamine on kaua olnud üks innovatsioonipoliitikale iseloomulik joon (nt kolme- või neljatasandilised võrgustikud, teadmiste kolmnurgad, ülikoolide ja ettevõtete vaheline koostöö, klastrid jne).

Kuid piirkonnad peavad ka väljapoole vaatama, et leida endale koht Euroopa ja ülemaailmsetes väärtusahelates ning et tugevdada sidemeid ja koostööd teiste piirkondade, klastrite ja innovatsioonipartneritega. See on oluline piirkonna ettevõtete rahvusvahelistumiseks, klastrite tegevuse vajaliku potentsiaali saavutamiseks ja asjakohaste teadmiste sissevoolu tagamiseks piirkonda ⁽⁴⁾.

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en

Arenustrateegiate kattuvuste ja kopeerimise vältimine

Varem on arenguprobleemidega piirkonnad sageli püüdnud seada samasuguseid või sarnaseid prioriteete kui teised, juhtivad piirkonnad. Isegi kui neil on vähe ressursse ja võimalus valitud alal maailmas juhtivale kohale tulla on imeväike.

RIS3 julgustab piirkondi rakendama poliitikaid, mis on realistlikult kohandatud vastavalt nende suutlikkusele, võimalustele ja vajadustele.

Rahvusvaheline eristumine ja tehnoloogia mitmekesistamine on võtmetähtsusega piirkonna (ümber)paigutamiseks globaalsesse, äärmiselt dünaamilisse ja muutuvasse konteksti ning väljapaistva piirkondliku strateegia omamiseks.

Ressursside “kriitilise massi” koondamine

RIS3 tagab, et teadustegevuse ja innovatsiooni ressursid saavutavad vähima vajaliku potentsiaali või kriitilise massi ehk muutuvad piisavalt tugevaks, et olla jätkusuutlikud, toetades neid ressursse selleks vajalike meetmetega inimressursi ja teadmiste infrastruktuuri edendamiseks.

On selge, et keskenduda tuleb reaalse potentsiaali ja võimekusega valdkondadele, selle asemel et investeringuid üksteisega mitteseotud valdkondadesse hajutada. Kriitilist massi/potentsiaali on võimalik saavutada kas piirkonnasiseselt või siis vajalikke vahendeid piirkonda suunates koostöös teiste piirkondadega.

Teadmiste levitamine ja tehnoloogiline mitmekesistamine

Kõige paljulubavam moodus piirkonna teadmispõhise kasvu soodustamiseks on mitmekesistada neid tehnoloogiaid, tooteid ja teenuseid, mis on tihedalt seotud olemasolevate domineerivate tehnoloogiatega ja piirkonna oskuste baasiga. Teadmiste levitamine õnnestub kõige paremini siis, kui see leiab aset üksteisega seotud majandusharudes (vastupidiselt sellele, kui seda tehakse erinevates seoseta sektorites).

Kõige edukamatest olemasolevatest klastritest kasvavad välja uued majandusharud, kuid ainult siis, kui kaotatakse sektoritevahelised piirid. Oluline polegi mitmekesistamine *kui selline*, vaid pigem fokuseeritud tehnoloogiate mitmekesistamine uutes majandustegevustes. See saab alguse olemasolevatest piirkondlikest teadmistest ja majanduslikust potentsiaalst ning selle eesmärgiks on seotud, kuid suurema lisandväärtusega tegevused.

Seetõttu peaksid piirkonnad esikohale seadma seotud majandustegevuste omavahelise täiendavuse ja leidma paremaid viise oma tugevuste ühildamiseks, et luua suure kasvupotentsiaaliga piirkondades uusi majanduslikke võimalusi (näiteks klastritevaheline koostöö).

Mõiste “aruka spetsialiseerumise strateegia” aluseks on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu (EL) 17. detsembri 2013 määrus 1301/2013.

“Aruka spetsialiseerumise strateegia” tähendab riiklike või piirkondlike innovatsioonistrateegiaid, mille prioriteetideks on konkurentsieelise loomine, arendades ja ühildades oma teaduse ja innovatsiooni tugevusi ärialaste vajadustega, et reageerida uutele võimalustele ja turgude arengutele koherentsel viisil ning vältida ressursside tarbetut ja fragmenteeritud kulutamist.

Aruka spetsialiseerumise strateegia võib realiseeruda riikliku või piirkondliku teadus- ja innovatsioonilase strateegilise poliitikaraamistikuna või osana sellest.

Nutika spetsialiseerumise strateegiate arendamisse kaasatakse riiklikud ja piirkondlikud korraldusasutused ja sidusrühmad, näiteks ülikoolid ja muud kõrgkoolid ning partnerid tööstuses ja sotsiaalalal, ning nende arendamine toimub ettevõtluse avastusprotsessina.

Riikliku või piirkondliku aruka spetsialiseerumise strateegia olemasolu, mis on kooskõlas riikliku reformikavaga erasektori teadus- ja innovatsiooniinvesteeringute suurendamiseks ning vastab hästitoimivate riiklike või regionaalsete teadus- ja innovatsioonisüsteemide omadustele, on eelduseks kõigi nende investeerimisprioriteetide spetsiifiliste eesmärkide tõhusaks ja efektiivseks saavutamiseks, mis on loetletud temaatilises eesmärgis nr 1: Teadustegevuse, tehnoloogilise arengu ja innovatsiooni edendamine.

RIS3 eeltingimuste kohaselt peavad ELi liikmesriigid ja piirkonnad rakendama arukat spetsialiseerumist, mis

- » põhineb TNVOI või sarnasel analüüsil ning koondab ressursid piiratud arvule teadustegevuse ja innovatsiooni prioriteetidele;
- » toob välja meetmed, mille abil saab stimuleerida erasektori investeeringuid teadusesse, tehnoloogiasse ja arendustegevusse;
- » sisaldab seire- ja kontrollisüsteemi;
- » tagab, et liikmesriik on vastu võtnud raamistiku, milles tuuakse välja teadustegevuseks ja innovatsiooniks saadaolevad eelarveressursid; ja
- » liikmesriik on vastu võtnud mitmeaastase plaani ELi prioriteetidega seotud investeeringute eelarvestamiseks ja eelisarendamiseks (Euroopa teadustaristu strateegiafoorum - ESFRI).

Millised on praktilised mõjud?

[↑ Üles](#)

RIS3 *eeltingimused* kohustavad ELi liikmesriike ja piirkondi oma ressursside ja võimekuse põhjal **kindlaks tegema oskusteavet ja spetsialiteete**, mis sobivad kõige paremini nende innovatsioonipotentsiaaliga.

Seda tuleb teha **“ettevõtliku avastamise”** kaudu ehk kaasata tuleb kõige olulisemaid sidusrühmi ja ettevõtteid innovatsiooni vallas. Seega ei ole arukas spetsialiseerumine niivõrd ülalt pealesurutud strateegia, vaid tähendab pigem **ettevõtete, teaduskeskuste ja ülikoolide koostööd** selle nimel, et teha kindlaks, millised on liikmesriigi kõige paljulubavamad valdkonnad spetsialiseerumiseks ja innovatsiooni takistavad nõrgad kohad ⁽⁵⁾.

Seejärel peavad riigi või piirkonna ametiasutused koostama dokumendi, mis kirjeldab **antud riigi või piirkonna tarbeks kavandatud strateegiat** ning teadustegevuseks, tehnoloogiaarenduseks ja innovatsiooniks **kavandatavaid avaliku ja erasektori ning ka struktuurifondide investeeringuid**.

Antud strateegia aluseks ja/või eesmärgiks ei peaks olema ainult **piirkonna tippasemel teadustöö**, see peaks ka toetama **tegevuspõhist (“mittetehnoloogilist”) innovatsiooni** ⁽⁶⁾ ning hõlmama **teadmiste ja innovatsiooni** omaksvõtmist ja levitamist.

Koostajad peaksid strateegiat ise hindama ja võimaluse korral rakendama vastastikust hindamist. Komisjon hindab nende tingimuste täitmist seoses partnerluslepingu ja tegevusprogrammi läbirääkimisega.

Täpsemad juhised aruka spetsialiseerumise teadus- ja innovatsioonistrateegiate väljatöötamiseks ja rakendamiseks on piirkondadele ja liikmesriikidele kättesaadav metoodilise ja praktilise juhendi kujul ⁽⁷⁾.

Piirkondliku strateegia arendamist toetatakse ka 2011. aasta juunis käivitatud **aruka spetsialiseerumise platvormi** kaudu. Platvormi juhib Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC-IPTS) meeskond Hispaanias Sevillas. Seiret teostab esmane meeskond, kuhu kuuluvad Euroopa Komisjoni eksperdid erinevatest osakondadest. Oma panuse annavad ka Euroopa tippeksperdid ja võrgustike esindajad. Platvorm pakub mitmesuguseid teenuseid, sealhulgas abi, väljaõpet ning tuge riiklike/piirkondlike strateegiate vastastikuseks hindamiseks. Liikmesriikidel ja piirkondadel soovitatakse platvormiga liituda, külastades platvormi kodulehte ⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, juuni 2009).

(6) Näiteks sotsiaalsed ja teenustega seotud uuendused, meetmed sotsiaalsete probleemidega tegelemiseks, uued ettevõtlusmudelid ja nõudlusega seotud meetmed, näiteks avalikud hanked.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Mis on erinev võrreldes perioodiga 2007–2013?

[↑ Üles](#)

Arukas spetsialiseerumine ei ole uus. Pigem on selle näol tegu **struktuurifondide senise kavandamismetodoloogia täiustuse ja uuendusega.** See põhineb 15-aastasel kogemusel piirkondade innovatsioonistrateegiade toetamisel ning tähtsate rahvusvaheliste institutsioonide, nagu Maailmapank, OECD ja IMF, **eesrindlikul majanduslikul mõtteviisil.** Kõige arenenumad piirkonnad rakendavad juba sarnaseid strateegilisi praktikaid, nagu algatused Piirkonnad majandusmuutustes ⁽⁹⁾ ja Piirkonna innovatsioonimonitor ⁽¹⁰⁾ märgivad.

Arukas spetsialiseerumine tähendab **iga riigi ja piirkonna eripärade ja varade kindlaksteegemist**, iga piirkonna **konkurentsieeliste** esiletõstmist ning piirkonna sidusrühmade ja ressursside koondamist **suurepärasest tulemustest juhinduva tulevikuvisioni ümber.** See tähendab ka piirkondlike innovatsioonisüsteemide tugevdamist, teadmistevoogude maksimeerimist ning innovatsiooniga kaasnevate eeliste levitamist kogu piirkonna majanduses.

See tähendab kahe poliitilise toimeprintsipi ühildamist:

- » **vertikaalsete prioriteetide määramine seoses tegevusalade, tehnoloogiate ja tegevustega, selle asemel et määrata üldisi prioriteete, näiteks teaduse ja tööstuse koostöö suurendamine või inimkapitali täiustamine;**
- » **dünamismi, võistlusmomendi ja ettevõtjateadmiste kaasamine ning teaduse, tehnoloogia ning inseneriteaduse kombineerimine teadmistega turu arengust, ärialas- test vajadustest ja tekkivatest võimalustest.**

Uus on see, et Komisjon teeb ettepaneku muuta sellised strateegiad **ERFist rahastamise saamise eelduseks.** Seega peavad ELi liikmesriigid ja piirkonnad **rakendama RIS3 strateegiaid** selleks, **et nende investeeringuid toetavad rakenduskavad heaks kiidetaks.**

Lisateave

Muud ühtekuuluvuspoliitika aspektidega seotud infolehed:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_et.cfm

Üldine lisateave regionaalpoliitika kohta:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_et.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_en.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>